

Андрій Роговський
Науковий керівник: д.е.н., професор Пуцентейло П. Р.
Тернопільський національний економічний університет

ОБОРОТНІ АКТИВИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Реформування економіки України супроводжується трансформацією обліку. На сучасному етапі розвитку економіки України підприємці намагаються постійно шукати шляхи підвищення ефективності управління, що значною мірою залежить від ефективного придбання і використання активів. Таким чином, активи є невід'ємною частиною ресурсів компанії.

Поява категорії “оборотні активи” як об'єкта бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту є наслідком розвитку економічних відносин, створення і функціонування конкурентного середовища, де кожний окремий товаровиробник позбавлений можливості диктувати покупцеві умови продажу товарів. Оборотні активи і управління ними перетворюються в об'єкт інформаційного забезпечення і стають таким чином одним із важливих об'єктів бухгалтерського обліку, економічного аналізу і аудиту.

Широке визнання в літературі одержало визначення оборотних активів підприємств як сукупності коштів, планомірно авансованих для формування оборотних виробничих фондів і фондів обігу в розмірах, необхідних для виконання виробничого плану. Таке визначення ґрунтується на практиці минулих років, коли підприємства наділялися власними засобами, нормувалися державою й обліковувалися на балансі підприємств.

Термін “активи” з латинської означає “діяльний, діючий”. Тобто визначення оборотних активів – це категорія, що відображає вартість тільки “діючих” активів, які приносять підприємству економічні вигоди для обслуговування лише операційної діяльності підприємства, пов'язаної з процесами поточного виробництва продукції та реалізації. Для здійснення виробничої діяльності сільськогосподарські підприємства використовують оборотні активи.

До оборотних активів підприємства відносять:

1. Запаси, які складають з:

– виробничих запасів: сировина; матеріали (це те, що піддано промисловій обробці); паливо і допоміжні матеріали (паливно-енергетичні та мастильні); куповані напівфабрикати; тара і тарні матеріали; малоцінні та швидкозношувані предмети (використовують як засоби праці впродовж не більше одного року або нормального операційного циклу); запасні частини для поточного ремонту;

– тварин на вирощуванні та відгодівлі;

– незавершеного виробництва;

– готової продукції;

– товарів;

2. Векселі одержані;

3. Дебіторська заборгованість, яку складає:

– дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (відображається в балансі в розрізі трьох статей: чистої реалізаційної вартості, первісної вартості та резерву сумнівних боргів; чиста реалізаційна вартість = первісна вартість - резерв сумнівних боргів);

– дебіторська заборгованість за розрахунками, яка складається з заборгованості:

– за бюджетом;

за виданими авансами;

– з нарахованих доходів;

– із внутрішніх розрахунків; іншої поточної дебіторської заборгованості;

4. Поточні фінансові інвестиції;

5. Грошові кошти та їхні еквіваленти (відображається у балансі в розрізі двох статей: у національній валюті; в іноземній валюті);

6. Інші оборотні активи;

7. Витрати майбутніх періодів.

Запаси – це активи, які утримуються підприємством для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, а також управління підприємством. Згідно П(С)БО 9 запаси визнають активами, якщо при їх використанні підприємство отримає економічні вигоди, та вартість цих запасів достовірно визначена.

Витрати на придбання сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів та інших матеріальних ресурсів складають більше половини витрат на виробництво продукції. Запаси є також однією з найважливіших статей активу балансу. Від ефективного їх використання, залежить величина прибутку і швидкість обороту вкладеного капіталу.

На МШП, які відносяться до запасів, знос не нараховується, а вартість переданих в експлуатацію МШП виключаються із складу активів (списується з балансу на витрати) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації та відповідальними особами протягом терміну фактичного використання цих предметів.

Придбані (одержані) підприємством запаси зараховують за первісною вартістю, яка потім може змінюватись, тому в процесі зберігання запаси оцінюються за балансовою вартістю. Згідно з принципом обачності вартість активів не повинна завищуватись. Відповідно до П(С)БО 9 балансова вартість – це найменша з двох оцінок: первісна або чиста вартість реалізації, яка визначається розрахунковим шляхом за кожним об'єктом аналітичного обліку.

Згідно з П(С)БО 9, якщо чиста вартість реалізації тих запасів, які раніше були уцінені і є активами на дату балансу, надалі збільшується, то на суму збільшення чистої вартості реалізації, але не більше від суми попереднього зменшення, сторнується запис про попереднє зменшення вартості запасів. Чиста вартість реалізації розраховується за наступною формулою:

У певних випадках виробничі запаси не можуть бути використані за призначенням або реалізовані (морально застаріли, втратили необхідну якість тощо), а отже не можуть бути джерелом вигоди. Такі виробничі запаси не можна відображати у балансі у складі активів, а згідно з п. 11 П(С)БО 2 “Баланс” слід включати до складу витрат звітного періоду. Подібне списання доцільно відобразити розробленим Актом на списання запасів в результаті невідповідності їх критеріям визнання активом.

Досвід багатьох підприємств свідчить про використання активів у грошовій формі з метою диверсифікації господарської діяльності. Наприклад, поточні фінансові інвестиції є фінансовим інструментом, за допомогою яких підприємство здійснює інвестиційну діяльність, тобто іммобілізованими з процесу виробництва тимчасово вільними залишками грошових коштів. Водночас, вони не втрачають якостей економічних ресурсів і майнових цінностей підприємства. У цьому випадку причиною існування різних поглядів стосовно визначення економічної суті оборотних активів є подвійність їх природи.

Згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку матеріально-технічні ресурси, що придбані або отримані та зберігаються у тракторній бригаді з метою подальшого використання у господарській діяльності відносять до запасів, а у разі ймовірності того, що автотранспортне підприємство одержить у майбутньому економічні вигоди від їх використання, визнаються активами. Принципи формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності встановлені П(С)БО 9 «Запаси». Паливно-мастильні матеріали є джерелом енергії для рухомого складу, тому відповідно до

П(С)БО “Запаси 9” вони належать до складу активів та включені до балансу по первісній вартості.

Поточні біологічні активи – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Матеріальні активи або запаси і продукція є одним з елементів оборотних активів підприємства, що веде свою підприємницьку діяльність. Оборотні активи є важливою складовою частиною майна підприємства. Оскільки матеріально-виробничі запаси і продукція є основною операційною діяльністю підприємства, їх облік особливо важливий, тому що правильна організація обліку виробничих активів істотно впливає на кінцевий фінансовий результат (прибуток) підприємства.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.03. 1999 №87 (зі змінами та доповненнями). // Законодавство України 2005. Правова бібліотека "Інфодиск".
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» Наказ Мінфіну від 20.10.99 р. № 246 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку» (із змінами і доповненнями). // Бібліотека бухгалтерського обліку.
3. Белова І. М. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками. Сталий розвиток економіки. 2015. № 3 (28). С. 217-220.
4. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
5. Завитій О.П., Дідоренко Т.В. Український ринок зернових і технічних культур в контексті перспектив розвитку аграрного сектору економіки Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки. Кам'янець-Подільський, ПДАТУ, 2016. Випуск 24, Частина 3. С. 58-67.
6. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
7. Палюх М. С. Криза теорії обліку як наслідок підміни її проблематики. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 11 (41). Ч. 2. Луцьк: ЛНТУ, 2014. С. 390-396.
8. Пуцентейло, П. Р. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2015. Вип. 11. С. 224-232. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3464>
9. Пуцентейло, П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. / П.Р. Пуцентейло // Інноваційна економіка. 2015. № 1 (56). С. 194–198. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3460>
10. Спільник І. В. Аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності підприємства: значимість, мета, завдання. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 30 березня 2017 р.). Тернопіль : Крок, 2017. С. 138-140.